

**ДІАЛЕКТИКА ПРОТЕКЦІОНІЗМУ І ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ
КРИЗЬ ПРИЗМУ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

Рубцова М.Ю.,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Відомо, що модель Манделла-Флемінга розглядає вплив грошово-кредитної та бюджетно-податкової стимулюючої політики на малу відкриту економіку за двома типами режимів валютного курсу — гнучким та фіксованим валютним курсами. За режимом гнучкого валютного курсу стимулювання бюджетно-податковою політикою не призводить до очікуваного зростання сукупних доходів, а змінюється лише внутрішня структура: частка державних видатків підвищується, а питома вага чистого експорту зменшується. Водночас грошово-кредитна стимулююча політика є ефективною внаслідок подвійного пожвавлення. Перше відбувається після збільшення грошової маси в країні, друге – внаслідок знецінення національної валюти розширюється експорт. Протилежну ситуацію можна спостерігати при режимі фіксованого обмінного курсу. Ефективною буде бюджетно-податкова політика, адже окрім того, що вона спочатку буде стимулювати економічну діяльність шляхом збільшення видатків та/або скороченням податків, опісля позитивний ефект буде закріплений припливом капіталу та поповненням валютних резервів після продажу національної валюти для підтримки курсу. Але, в умовах фіксованості обмінних курсів і абсолютної мобільності капіталу нормальна грошова політика результатів не дає, адже після зниження відсоткової ставки регулятор для підтримки національного курсу змушений скорочувати свої валютні резерви й тим самим зменшуючи масу національної валюти в

економіці, що в свою чергу нівелює зростання грошової маси в рамках стимулюючої політики.

На сучасному етапі не доведено абсолютну переважну ефективність одного режиму обміну валют перед іншим. Хоча в сучасних умовах країни декларують наміри переходу до гнучких обмінних курсів як один з кроків на шляху економічного розвитку, проте, виключно з технічної точки зору, обидва режими є повноцінними інструментами, які можна застосовувати в залежності від економічної ситуації, стану платіжного балансу. Можна провести паралель із ще однією економічною дилемою, яка полягає у виборі напрямку зовнішньоторговельної політики: протекціоністські настрої – такі, які мають на меті захист внутрішнього виробника від вільної конкуренції шляхом встановлення додаткового мита й квот та покращення поточного платіжного балансу або встановлення вільної торгівлі, при якій іноземним виробникам надаються сприятливі умови щодо виходу на національні ринки.

Оскільки протекціонізм як такий вимагає штучних адміністративних дій, на відмінно від вільної торгівлі, зазвичай розглядають саме його вплив на економіку при різних режимів. У країні з гнучким валютним курсом різноманітні обмеження на імпорتنі потоки призведуть до скорочення імпорту, що в свою чергу автоматично збільшує чистий експорт навіть при незмінних обсягах виробництва експортних галузей. Обмеження конкуренції в більш довгостроковому періоді дозволить розширити національне виробництво (проте й не зовсім ефективно), що в комплексі зі скороченням імпорту викличе підвищення курсу національної валюти. Останнє негативно відіб'ється на експортному потенціалі країни, що урешті буде знижувати сукупні доходи країни. До того ж, такий протекціонізм не лишиться без «відповіді», й торговельні партнери можуть застосувати дзеркальні заходи до країни. Внаслідок всього вищезазначеного, ріст доходу буде мінімальним або відсутнім взагалі через нівелювання початкового зростання підвищенням валютного курсу,

зростання споживання не відбудеться, а його попередній рівень стане неефективним через споживання неконкурентної продукції, інвестиції скоротяться. Отже, протекціоністська зовнішньоторговельна політика за режиму вільного плавання виявляється неефективною.

Бар'єри у зовнішній торгівлі при фіксованому обмінному курсі призводять до зовсім інших наслідків, проте початкова реакція подібна. Скороченні імпорту стимулює збільшення чистого експорту, що як й було вище зазначено, призводить до зменшення попиту на іноземну валюту й тиску на валютний курс у бік здорожчання внутрішньої. Як відомо, головним завданням центрального банку за умови фіксованого валютного курсу є підтримання останнього на належному рівні. Тому регулятор й в даній ситуації вимушений вживати певних заходів – збільшувати грошову масу. У результаті попередня позитивна тенденція зростання чистого експорту підкріплюється збільшенням грошової маси, що зрештою має дієвий ефект на активність економічних агентів, тобто обумовлює підвищення сукупних доходів та активне сальдо поточного рахунку. Отже, зовнішньоторговельні обмеження при режимі фіксованому курсу є ефективним.

Очевидно, що, беручи до уваги протилежність таких інструментів, як режим гнучкого та обмінного курсів, цілком справедливо буде зазначити, що вільна торгівля буде ефективною при гнучкому обмінному курсі та неефективною, відповідно, при фіксованому обмінному курсі. Вибір вільної торгівлі, та подальший контроль з боку СОТ за дотриманням такого курсу, здійснює ймовірний тиск на монетарну автономію країн. Розуміння того, що вільна торгівля є ефективною при гнучкому валютному курсі, може здійснювати тиск на держави щодо переходу на такий режим, й подекуди лише з показовою метою рухатись до ідеалів ринкової економіки. Гнучкі валютні курси можуть зробити малі країни залежними від заходів внутрішньої економіки політик великих країн або валютних союзів. До того, кризові ситуації в економічному та соціальному секторі зазвичай

дуже швидко позначаються на валютному ринку, що може загрожувати невизначеністю для інвесторів, ускладнювати розрахунки ефективності операцій, що в свою чергу може вплинути на державний бюджет країн. У випадку із дефіцитом такого бюджету, країна вимушена звертатись за позиками на міжнародні фінансові ринки та до міжнародних організацій, які часто разом із наданням кредитів встановлюють обов'язкові «рекомендації» для країн-боржників.

Список використаних джерел

1. Резнікова Н.В. Роль монетарної політики в досягненні економічної стабільності: асиметрії трансмісійного механізму /Н.В.Резнікова, О.А.Іващенко // "Економіка та держава" № 3, - березень 2016 р. – С.7-12.
2. Резнікова Н.В. Економічна незалежність країн в умовах глобальних трансформацій / Н.В.Резнікова — К. АграрМедіаГруп, 2018. — 460 с.
3. Резникова Н.В. Проблемы глобальной макроэкономической взаимозависимости // Modern Science — Moderní věda. — Praha. — Česká republika, Nemoros. — 2016. — № 2. — P.52-55.
4. Рилач Н. М. Зовнішня торгівля України: сценарії інтеграції / Наталія Михайлівна Рилач. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – №103. – С. 80–83.
5. Рилач Н.М. Перспективи реалізації в Україні інноваційної економічної моделі: глобальний підхід // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2018. – № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/articl/view/3406/3081
6. Рилач Н.М. Трансформація національної інноваційної системи України як передмова залучення до глобальних інноваційних мереж // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2018. – № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3427

7. Taylor J.B. The Monetary Transmission Mechanism: An Empirical Framework [Electronic resource] / J.B. Taylor // Journal of Economic Perspectives. — 1995. — Vol. 9 (4). — Mode of access: http://web.stanford.edu/~johntayl/Onlinepaperscombinedbyyear/1995/The_Monetary_Transmission_Mechanism_An_Empirical_Framework.pdf